

UN BALANÇ DE L'ENSENYAMENT D'ADULTS

Joan MANRÚBIA COMENGE

Professor de secundària del Centre de Formació d'Adults Jacint Verdaguer
de Castelldefels

PARAULES CLAU: ensenyament d'adults, formació, alfabetització, català.

HISTÒRIA DE LES ESCOLES D'ADULTS

Com moltes de les necessitats que s'han anat detectant a la societat en aquests darrers anys, els ajuntaments van veure la necessitat de constituir les escoles d'adults per tal de donar resposta a les necessitats de la població. Per això van crear les escoles d'adults, que primer de tot van ser de competència municipal i que van donar resposta a les necessitats formatives de la ciutadania: alfabetització, ensenyament de català, etc. Més endavant, amb el retorn de la Generalitat, primer, en el Departament d'Ensenyament i, després, durant catorze anys, en el Departament de Benestar i Família, es va donar forma, amb l'aprovació per part del Parlament de Catalunya, l'any 1991, de la Llei de formació d'adults, vigent encara avui dia, a l'actual estructura de les escoles d'adults. Des de l'any 2004 formen part del Departament d'Educació, dins de la Direcció General de Formació Professional i Formació Permanent, on s'està dissenyant les línies mestres de la formació de persones adultes per als propers anys.

L'objecte d'aquestes Jornades és fer una anàlisi de la situació de la llengua catalana a l'ensenyament primari i secundari. Com que l'educació de persones adultes forma part del Departament des del 2004, vaig suggerir a les persones que organitzaven aquesta jornada d'introduir-hi el tema d'adults i ho van acceptar.

Les escoles d'adults sempre han estat eines de normalització lingüística a la zona on han estat ubicades i han tingut sempre com a llengua vehicular el català. A partir de la formació del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL), l'any 1989, i amb el qual les relacions han tingut alts i baixos, les escoles d'adults van orientar l'ensenyament del català a les etapes de formació reglada, etapa instrumental i de graduat escolar, i el CPNL va quedar-se les competències de fer català adreçat a la població adulta a tot el territori. Els darrers sis anys, amb l'arribada massiva de la nova immigració, la demanda de cursos de català va augmentar i les escoles d'adults van tornar a oferir aquesta matèria per donar resposta a la demanda que feia aquest sector de població.

OFERTA FORMATIVA ACTUAL

Graduat en ensenyament secundari (GES)

Aquesta oferta formativa consisteix en un programa pensat perquè les persones més grans de divuit anys i que tinguin el nivell inicial necessari per seguir els mòduls corresponents, puguin obtenir el títol de graduat en educació secundària.

Aquest programa es pot fer:

— De manera presencial, als centres i aules de formació de persones adultes i als centres i aules d'autoformació.

— A distància, mitjançant el programa *Graduï's. Ara en secundària!*, que s'emet pel canal K3.

— El graduat en educació secundària també es pot obtenir si se superen les proves específiques que es convoquen dues vegades l'any. La convocatòria és pública i es pot consultar per Internet; també es pot aconseguir informació a través del telèfon 012. L'examen consisteix en una prova segons els objectius terminals del currículum del cicle d'educació secundària que estableix el Decret 213/2002, d'1 d'agost de 2002.

Ensenyaments inicials

Estan pensats perquè les persones adultes que ho necessitin puguin assolir els coneixements bàsics de cadascun dels programes i, si cal, puguin obtenir una certificació d'estudis.

Formació instrumental

Ofereix els ensenyaments de nivell general bàsic que preparen per al desenvolupament del nivell cultural, l'obtenció del certificat de formació instrumental i l'accés a altres estudis.

Poden cursar la formació instrumental les persones que tinguin divuit anys fets dins de l'any natural, de manera presencial als centres i aules de formació d'adults, i de manera semipresencial als centres d'autoformació.

Llengua oral, llengua escrita, iniciació en una llengua estrangera, iniciació a la informàtica

Hi poden accedir totes les persones més grans de divuit anys. La inscripció es pot fer a l'inici de cada trimestre als centres i les aules de formació d'adults, i en qualsevol moment de l'any als centres i les aules d'autoformació.

Preparació per a les proves d'accés a cicles formatius de grau mitjà i grau superior

Aquests ensenyaments preparen per superar les proves d'accés als cicles formatius de grau mitjà (l'edat mínima per accedir al curs és de setze anys fets en el moment de la inscripció) i de grau superior (l'edat mínima per accedir a aquests ensenyaments és de divuit anys fets durant l'any natural) (LOGSE, article 32, Decret 332/1994, de 4 de novembre).

Preparació per a la prova d'accés de majors de vint-i-cinc anys

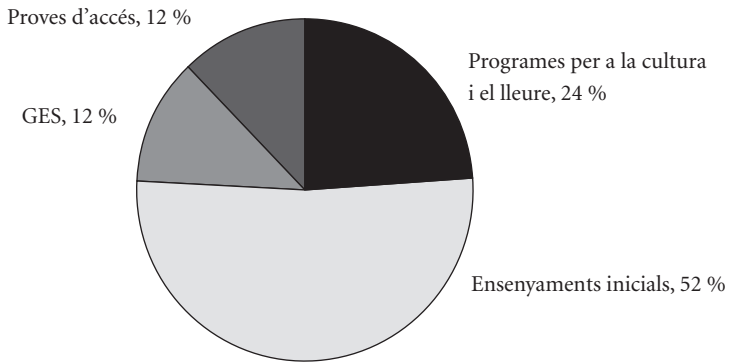
Aquests ensenyaments són destinats a les persones més grans de divuit anys que es volen preparar per superar la prova d'accés a la universitat. La convocatòria és anual i es publica al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* (DOGC).

DADES NUMÈRIQUES

Segons la memòria del Departament de Benestar i Família, l'any 2003 van participar en la formació de persones adultes 110.274 persones (64 % homes i un 36 % dones) amb els percentatges següents:

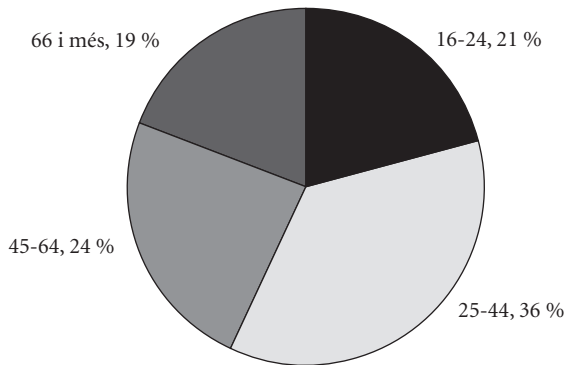
GRÀFIC 1

Persones que han participat en els programes de formació d'adults

GRÀFIC 2

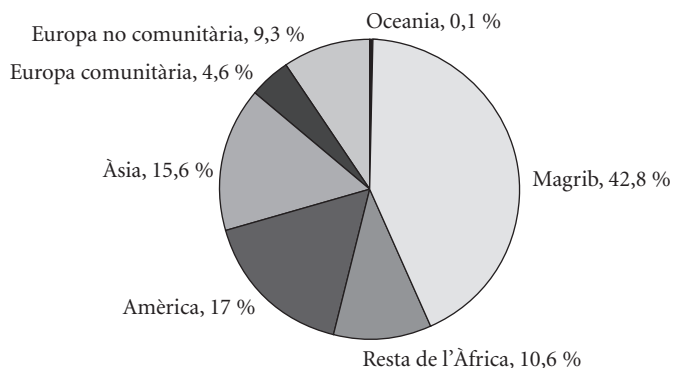
Persones que han participat en els programes per franges d'edat

El nombre de persones immigrades ha estat de 15.707 (53 % homes i 37 % dones).

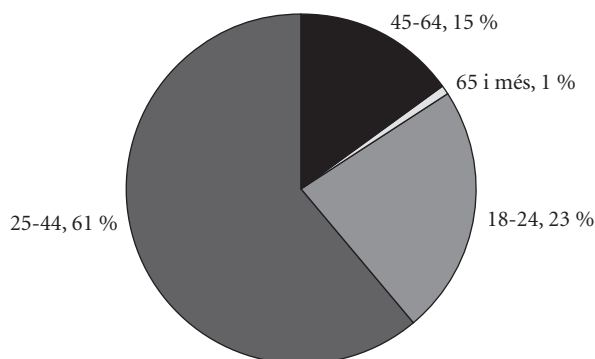
GRÀFIC 3

Persones immigrades que han participat en els programes segons l'origen

GRÀFIC 4

Persones immigrades que han participat en els programes per franges d'edat

A l'informe de política lingüística del 2003, elaborat per la Direcció General de Política Lingüística, podem veure la taula d'evolució de l'ús del català a les aules i centres de formació de persones adultes des de l'any 1998 fins al 2003.

Cito textualment:

Segons la Llei 3/1991, de 18 de març, de formació d'adults, la competència en l'àmbit de la formació d'adults correspon al Departament de Benestar i Família, que l'exerceix mitjançant la Direcció General de Formació d'Adults.

D'acord amb la Llei de política lingüística, el Decret 213/2002, d'1 d'agost, pel qual s'estableix l'ordenació del currículum de la formació bàsica de les persones adultes, disposa en el seu article 5: «El català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'ensenyament. S'utilitzarà normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge del cicle de formació instrumental i de cicle d'educació secundària». Aquesta norma ha permès avançar en la línia de progressiva catalanització dels ensenyaments a les persones

adultes iniciada, sobretot, a partir de la Llei de política lingüística. En el quadre següent es mostra l'evolució de l'ús del català als centres i aules de formació de persones adultes.

TAULA 1
Evolució de l'ús del català als centres i aules de formació d'adults
(en percentatges)
1998-2003

Any	Tot en català %	Tant en català com en castellà %	Tot en castellà %
1998	37,0	46,5	16,5
1999	32,0	54,0	14,0
2000	49,0	42,0	9,0
2001	65,0	24,0	11,0
2002	65,0	24,0	11,0
2003	77,4	15,8	6,8

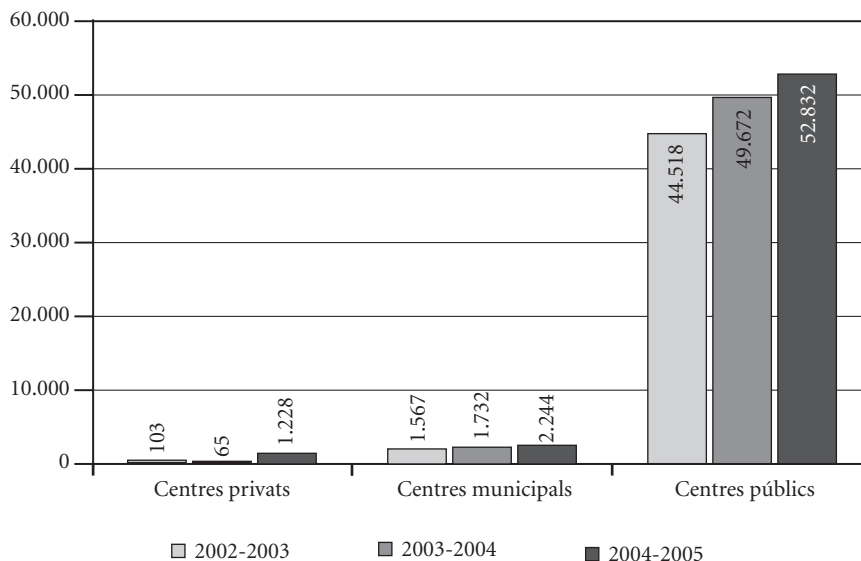
Segons el balanç del curs 2004-2005 del Departament d'Educació, l'educació de persones adultes, ara anomenada educació permanent, continuava tenint un nombre molt important de persones matriculades i, per tant, ha estat i continua sent una eina molt potent d'ensenyament del català, tant pel tipus com la quantitat d'alumnat.

QUADRE 1
Grans xifres del curs 2004-2005

94 centres que ofereixen educació permanent — 59 públics — 25 municipals — 10 privats
67 aules públiques que ofereixen educació permanent
56.304 alumnes

TAULA 2
Evolució de l'alumnat per centres

	2002-2003	2003-2004	2004-2005
Centres públics	4.518	49.672	52.832
Centres municipals	1.567	1.732	2.244
Centres privats	103	65	1.228
Total d'alumnat	46.188	51.469	56.304

— En el curs 2004-2005 s'han matriculat 4.800 alumnes més als centres d'educació permanent.

— Del total d'alumnat del curs 2004-2005, 16.000 han rebut formació bàsica; gairebé 9.000, preparació a proves d'accés; 23.200, ensenyaments inicials, i 8.100, altres cursos.

Un informe de la Inspecció d'Educació del Departament d'Educació fet durant el curs 2004-2005 sobre la situació de diferents aspectes als centres i aules de formació de persones adultes esmenta, sobre la situació de la llengua catalana.

Cal dir que no és un estudi sistemàtic, ni amb uns criteris de treball científic. Es basa en l'observació dels diferents inspectors i inspectores en la seva visita durant el curs als centres i aules de formació de persones adultes. Per tant les dades que s'hi citen són orientatives.

En l'àmbit general dels centres, la utilització de la llengua catalana és força normalitzada pel que fa referència als rètols i a la documentació administrativa.

En relació a la llengua oral utilitzada a les classes i la llengua dels materials didàctics, tot i que de manera global les dades són favorables a l'ús de la llengua catalana (55,2 %) s'observen diferències considerables segons els territoris.

TAULA 3
Llengua oral utilitzada a classe

	<i>Total de Catalunya</i>	<i>Baix Llobregat</i>	<i>Barcelona ciutat</i>	<i>Barcelona comarques</i>	<i>Girona</i>	<i>Lleida</i>	<i>Tarragona</i>	<i>Terres de l'Ebre</i>	<i>Vallès Occidental</i>
Ús majoritari de la llengua catalana	55,2 %	37,6 %	26,2 %	51,7 %	85,1 %	72,2 %	78,4 %	100 %	45,9 %
Situació de bilingüisme	25,4 %	27,1 %	27,6 %	26,8 %	14,8 %	25 %	17,71 %	—	25,7 %
Ús majoritari de la llengua castellana	19,2 %	35,1 %	47,8 %	21,4 %	—	2,7 %	3,8 %	—	28,3 %

Així mateix s'observen diferències considerables pel que fa a l'ús de la llengua si es relaciona amb els diferents ensenyaments. Els ensenyaments inicials presenten un ús més baix de la llengua catalana.

CONCLUSIONS

1) Tot i que no es coneixen gaires dades sobre l'ús del català per part del professorat, de les poques que coneixem, podem deduir que a les aules i centres de formació de persones adultes ha anat augmentant l'ús del català com a llengua vehicular en el període 1988-2003.

2) El nombre de persones adultes que es formen cada curs augmenta i, per tant, les aules i centres de formació de persones adultes són una eina molt potent de normalització de la llengua catalana.

3) L'augment, com en totes les escoles, de les persones nouvingudes a les aules i centres de formació de persones adultes ha provocat una demanda creixent d'ensenyaments inicials, la qual cosa ha provocat una prèvia formació d'aquests col·lectius en llengua catalana per possibilitar la comprensió de la resta d'ensenyaments impartits.

4) Cal una política de coordinació i optimització de recursos en el territori per donar resposta a les demandes de la ciutadania en temes d'educació permanent.